

Høringsuttalelse: Forskrift om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger Fra Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet, Høgskolen i Bergen.

Overordna innspill med bakgrunn, - gjelder begge forskriftene:

Den nye Forskrift om rammeplans angitte formål er å sikre at lærerutdanningsinstitusjonene tilbyr en integrert, profesjonsrettet og forskningsbasert lærerutdanning. For å tydeliggjøre hvordan dette oppnås kan dette forsterkes ved å ta med *oppdatert kunnskap, og utvikling av metoder til å holde seg faglig oppdatert*.

Det er usikkert hva som legges i en *integrert* lærerutdanning. Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet foreslår å tydeliggjøre meningen gjennom bruk av andre ord. Det vil også være ønskelig om fagovergripende kompetanse (fra Ludvigsen rapporten) blir løftet fram, likeens tverrfaglig samarbeid. Like viktig som at det står i forskrift at lærerutdanningen skal bygge på forskning, er det at den nye forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning faktisk bygger på og tar opp i seg oppdatert forskning om hva som bidrar til at barn og unge lærer. Omfattende forskning viser at om en lærer har den høyeste kompetansen i et fag ikke automatisk gjør ham til en god pedagog for alle barn. Det kan snarere virke motsatt, begrunnet i at jo mer man vet om et område, jo vanskeligere kan det være å se faget fra en annen sitt perspektiv (Hattie & Yates, 2014). Det er i forskning veldokumentert at et godt lærer-elev forhold/en god relasjon har stor betydning for elevens læring. Skal mennesker utvikle seg trenger de mennesker rundt seg som de har tillit til. Barnet trenger tillit til seg selv, til at de kan lære, og det trengs åpenhet for å gå inn i nye og ukjente erfaringer. Tilliten trengs for at de skal våge å feile, våge å stille spørsmål, og å våge å ta imot feedback og korreksjoner. Skal en ta på alvor den oppdaterte forskningen som fins, må lærerutdanningen sikre tilstrekkelig med innhold om kommunikasjon og tilpasset feedback (vurdering), elevkunnskap, og trygghets-skapende læringsmiljø, og en grunnleggende holdning til at læringen skjer i eleven, og at det derfor er eleven og elevens læring som må stå i skolens første fokus. *Synlig læring skjer når eleven ser seg selv som sin egen læremester* (Hattie). For at eleven skal bli motivert og aktiv i sin egen læringsprosess, må den nye lærerutdanningen vektlegge metoder for elevmedvirkning som fremmer utvikling av selvregulering, selvevaluering og tillit til egen læreevne. Det er skolens plikt å bidra til å redusere sosiale forskjeller.

Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet mener at forskrift om rammeplan for femårig lærerutdanning i større grad bør følge opp flere hensiktsmessige anbefalinger gitt i NOU 2015:8, *Fremtidens skole. Fornyelse av fag og kompetanser (Ludvigsen rapporten)*. Et viktig poeng må være at lærerutdanningen vektlegger at alle fire fagområdene; 1) matematikk, naturfag og teknologi 2) språk 3) samfunnsfag og etikkfag 4) praktisk estetiske fag, alle er helt sentrale for å gi elevene et fundament som bidrar til allmenndanning og som de kan bygge videre på mot å bli en selvstendig medborger. Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet ser derfor behovet for at den nye rammeplanen legger opp til at grunnskolelærere skal ha kompetanse i hvordan de praktisk estetiske fagene kan integreres i andre fag, både i matematikk, lesing og skriving, og kan anvende andre læringsarena i sin tilrettelegging for læring. Det er av stor betydning at de praktisk-estetiske fagene styrkes hver for seg som selvstendige fag med egenverdi for å bidra til elevens danning, mestring, læring og helse, og kan bidra til å utjevne sosiale forskjeller.

Det vektlegges i det foreliggende forslaget at utdanningen skal kjennetegnes av et nært samspill blant annet med det samfunnet skolen er en del av. Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet anser det derfor viktig at lærerutdanningen setter fokus på hvordan skolen til enhver tid integrerer nasjonale føringer som har betydning for barn og unges totale livssituasjon, slik at skolen blir en

arena for mestring, trivsel, læring, vekst og god helse (Samfunnsoppdraget). Det er derfor relevant at forskrift for grunnskole-lærerutdanningen tar inn i seg føringer i Meld. St. 19 (2014-2015) *Folkehelsemeldingen. Mestring og muligheter*. I kap 3. fremgår flere prinsipper for helsevennlige valg, blant annet: det skal bli enklere for den enkelte å velge helsevennlig, og folkehelse mål skal samordnes med andre sentrale samfunns mål, som blant annet miljø og kunnskap. Disse prinsippene skal gjelde også i andre sektorer, og legges til grunn ved nye reguleringer og organisatoriske endringer, slik ny rammeplan for 5-årig grunnskolelærerutdanning oppfattes å være. Det fremheves at tiltak på folkehelseområdet vil gi synergieffekt, for eksempel i skolepolitikken. Sentralt i folkehelsepolitikken står en innsats for å styrke den enkeltes mestringsevne, og i opplæringsloven §9 er skolen pålagt å fremme elevenes helse, trivsel og læring. Den nylig publiserte rapporten: Helse og trivsel blant barn og unge Hemil-rapporten 2016, (Norsk del av den Internasjonale HEVAS-undersøkelsen) rapporterer at det er en tydelig sosial gradient i barn og unges helseopplevelser og – adferd. Barn og unge fra familier med lav sosioøkonomisk status rapporterte dårligere helse, lavere og mer negativ helseatferd enn barn og unge fra hjem med høy og sosioøkonomisk status (s.57), og at skolen har potensiale til å jevne forskjeller på de områder av helse som reguleres direkte av skolens virksomhet (s.55) (Universitetet i Bergen 2016).

Med bakgrunn i nasjonale føringer og samfunnsutfordringer vil Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet foreslå at den nye rammeplanen også vektlegger det viktige grunnlaget som *livsmestring* er for at skolen skal lykkes med sitt samfunnsoppdrag. Det betyr en styrking av læringsutbyttebeskrivelser for hvordan den framtidige læreren kan tilrettelegge for et godt fysisk- og psykososialt læringsmiljø; inkludert antimobbearbeid, spising/måltid og fysisk aktivitet.

Som en konsekvens av forslagene ovenfor mener vi at *praksis* må få en større plass i grunnskolelærerutdanningene. Hovedfaget i læreryrket er å tilrettelegge for barn og unges læring. Utfordringen i dag er det mangfoldet av språk og kultur samt ulike oppvekst vilkår som læreren møter. Det krever at det settes av mer tid for lærerstudenten til å tilegne seg elevkunnskap. For å klare å tilrettelegge for mestring for det enkelte barn, må læreren utvikle en forståelse for hvordan barnets rammer påvirker læring og utvikling. Det krever utstrakt kunnskap om utfordringer skolebarn kan ha, og som stort sett ikke er synlige. Dette faget (tradisjonelt kalt *pedagogikk*) må ha en økt vektning i forhold til forslaget. Inkludert i dette faget bør blant annet inngå kommunikasjon og mestringspsykologi, samt vanlige sosiale-, og helseutfordringer hos barn. Forslaget fra Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet er derfor å utvide Profesjonsfaget/pedagogikk 1. – 3. studieår fra 30 studiepoeng til 60, og at undervisningsfag I (ikke 60 som forslaget viser), II og III hver har 30 studiepoeng.

Ved å gjøre matematikk til et obligatorisk fag, ser en mulighet for at norske skoler får lærere som mangler utdanning i andre, også viktige, skolefag. Et fag som kroppsøving kan pekes på som særdeles viktig for barnets mestring, trivsel, læring og helse. Det er også et fag som kan påvirke barnet negativt dersom læreren ikke har den nødvendige kompetansen. Kompetente lærere i kroppsøving og mat og helse fagene er av særdeles stor betydning for skolens samfunnsoppdrag, og kan utgjøre en stor forskjell i barns mestring, trivsel og læringsutbytte i skolen og for å bli en selvstendig og samfunnsnyttig medborger. Det er derfor av stor betydning at disse fagene styrkes i den 5-årige lærerutdanningen. Det ligger godt til rette for at matematikk og lesing kan integreres i mat og helsefaget, og de praktisk estetiske fagene er velegnet for læring ved deltakelse på andre læringsarena og i det praktiske lokalsamfunnet.

I følge Ludvigsen-rapporten anbefales det at en større del av undervisningen foregår på andre arenaer enn i klasserommet, slik at kunnskapen gjøres relevant for livet. I grunnskolelærerutdanningen kan dette synliggjøres gjennom å øke praksisandelen fra 110 til 200 dager. Læreryrket er et praktisk yrke som best læres gjennom praksis og refleksjon over praksis.

Gjennom praksisopplæringen utvikler lærerstudenten sine ferdigheter og generelle kompetanse, som beskrevet i rammeplanen. Den økte praksisopplæringen skal bidra til å redusere det store «praksissjokket» som nyutdannede lærere har beskrevet, samtidig som lærerutdanningen da viser studentene at undervisning utenfor klasserommet kan bidra til å øke relevansen, forståelsen og motivasjonen for fagene og bidrar på den måten til økt læring. Noen av praksisdagene kan benyttes til ekskursjoner for å studere ulike tema og samarbeidsarenaer som skolen benytter seg av som skal bidra til å nå kunnskapsmål i utdanningen. Det har vært hevdet at praksisopplæring er begrenset på grunn av økonomi fordi praksisveiledning blir betalt for. Dersom økt praksis ses på som en vesentlig måte å heve kvaliteten i lærerutdanningen, må en vurdere hvordan disse midlene kan skaffes til veie. Er det mulig å se for seg at veiledning skal inngå i skolens oppdrag, og på den måten bli en viktig oppgave som følger med det å drive skole og det å være lærer, og at veiledningsmidler kan brukes til å styrke samhandling mellom skolesektoren og UH-sektor gjennom å gi lærerne regelmessig faglig påfyll gjennom kurs og fagdager?

Det er foreslått å endre navnet på pedagogikkfaget til profesjonsfag. Da vi har mange ulike profesjoner i Norge vil ordet profesjonsfag si lite om hva kandidaten har kompetanse i. Det kan være gunstig å kalle faget *lærerfag*, eller like bra: *læringsfag* da faget inneholder kunnskaper og ferdigheter i å hjelpe barn til læring. *Læringsfaget* bør inneholde kunnskap om hvordan pedagogiske, didaktiske, sosiologiske, psykologiske og helsefaglige teorier og metoder kan bidra til motivasjon, mestring og læring, samt om kunnskap om juridiske rammer for og etiske holdninger i læringsarbeidet.

Masterfaget (90 stp) må kunne velges fritt, og særlig hovedfaget i lærerutdanningen som er læringsfag/profesjonsfag.

Rammeplan for grunnskolelærerutdanning for 1. – 7. trinn

§ 1 Virkeområde og formål

Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet foreslår å legge til:

- med særlig vekt på begynneropplæring ***hvor fagovergripende kompetanse integreres og utvikles i relasjon til de ulike fagene, og hvor følgende kompetanser er særlig vektlagt: å kunne lære, å kunne kommunisere, samhandle og delta, og å kunne utforske og skape (sitat fra Ludvigsen rapporten).***

- samfunnsmessig sammenheng og bidra ***til at studentene utvikler analytiske-, vurderende-, løsnings-orienterte og improvisatoriske evner og en høy etisk standard.***

- og av et nært samspill med profesjonsfeltet og det samfunnet skolen er en del av, ***herunder skolehelsetjenesten og skolens øvrige støttesystemer.***

- sette lærerprofesjonen inn i en historisk, samfunnsmessig og ***framtidrettet*** sammenheng

- kvalifiserer for en profesjonsutøvelse som bygger på ***oppdatert*** forsknings-, og erfarings basert kunnskap; ***herunder også elevkunnskap og om deres erfaring fra skolen.***

§ 2 Læringsutbytte

KUNNSKAP

Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet foreslår å endre noen av de foreslåtte punktene:

Kandidaten

- **Har avansert profesjonsrettet kunnskap i elevkunnskap, relasjonsbyggende kommunikasjon og metoder som skaper motivasjon, mestring, læring og god helse**
- **Har spesialisert kunnskap (fordypning) i et avgrenset profesjonsrettet fagområde og bred kunnskap i de øvrige fag som inngår i utdanningen**
- Har kunnskap om barn i vanskelige livssituasjoner, herunder **omsorgssvikt, rus, psykiatri**, vold og seksuelle overgrep mot barn, barns rettigheter i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv og om hvordan skolen i samarbeid med de foresatte, **skolehelsetjenesten og skolens øvrige støttesystemer** og eksterne instanser kan ivareta barn med særlige behov

Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet foreslår å legge til følgende punkt:

- **Nytt punkt: Har kunnskap om skolens eget lov- og rammeverk, samt gjeldende lovverk og nasjonale føringer som gjelder arbeid med barn og unge i en skolekontekst, og hva tverrfaglighet og tverretattlig samarbeid kan bety for barns trivsel, læring og helse.**
- **Nytt punkt: Har kunnskap om hvordan bruk av ulike læringsarenaer kan bidra til å øke elevenes motivasjon og læring**
- **Nytt punkt: Har kunnskap som bidrar til et godt psykososialt læringsmiljø, og metoder for å hindre mobbing, utstøting, og opplevelse av «utenforskap», samt om elevmedvirkning**
- **Nytt punkt: Har kunnskap om hva et godt fysisk læringsmiljø er, herunder tilrettelegging for daglig fysisk aktivitet og mat og måltidsordninger som fremmer læring.**

FERDIGHETER

Kandidaten

Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet foreslår følgende endring:

- **Kan oppdage og iverksette tiltak for barn i vanskelige livssituasjoner; herunder mobbing, omsorgssvikt, rus, psykiatri, vold og seksuelle overgrep mot barn; og kan handle i tråd med aktuelt lovverk i samarbeidet med foresatte, skolens egne- og eksterne hjelpeinstanser.**

Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet foreslår nye punkt:

- **Nytt punkt: Kan anvende pedagogisk - og didaktisk teori i undervisning i klasserom og på andre læringsarenaer**
- **Nytt punkt: Arbeider i tråd med skolens lov- og rammeverk, og kan benytte skolens egne og eksterne støttesystemer i tråd med elevers behov**
- **Nytt punkt: Kan samarbeide tverrfaglig til beste for elevens læring, utvikling og helse**
- **Nytt punkt: Kan kommunisere på en empatisk og motiverende måte**
- **Nytt punkt: Kan bruke pedagogiske, didaktiske, sosiologiske, psykologiske og helsefaglige teorier og metoder og skape et positivt og inkluderende læringsmiljø hvor alle elevene kjenner seg sett, hørt, forstått og respektert**

- **Nytt punkt: Kan tilrettelegge for at barn og unge får tilstrekkelig spisetid og bevegelse i løpet av skoledagen, og varsler om behov for tiltak når det fysiske læringsmiljøet virker negativt på elevenes læring og helse.**

GENERELL KOMPETANSE

Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet foreslår å legge til følgende punkt:

Kandidaten

- **Nytt punkt: Innehar kompetanse i å møte det kulturelle mangfold med respekt, og kompetanse i å bidra til at elevene utvikler kunnskaper, ferdigheter og holdninger slik at de mestrer sine liv og får mulighet til å delta i arbeid og fellesskap i samfunnet, og at de får utfolde sin skaperglede, engasjement og medvirkning (fra § 1 i Opplæringsloven)**
- **Nytt punkt: Innehar kompetanse i elevmedvirkning og i å utnytte elevkunnskap og elevens ressurser, samt i å utvikle elevens medansvar (delvis fra § 1 i Opplæringsloven)**
- **Nytt punkt: Innehar kompetanse i å møte elevene med tillit, respekt og krav og gir de utfordringer som fremmer danning og lærelyst, samt i å motarbeide alle former for diskriminering (Fra § 1 i Opplæringsloven)**

§ 3 Innhold og struktur

Forslag fra Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet

1-3. studieår

140 dager praksis
 Profesjonsfag/læringsfag 60 studiepoeng
 Undervisningsfag 1, 2, 3 – 30 studiepoeng hver
 Undervisningsfag 4 – 30 studiepoeng selvvalgt fordypning

4-5. studieår

60 dager praksis
 Profesjonsfag/læringsfag 30 studiepoeng
Selvvalgt masterfag 90 studiepoeng – det rimer dårlig å utelukke master i hovedfaget i læreryrket som er profesjonsfag/læringsfag.

Forslag til fordeling av innhold i profesjonsfaget/læringsfaget (60 stp):

15 studiepoeng i kultur, religion, livssyn og etikk
 15 studiepoeng i pedagogikk og læringspsykologi
 15 studiepoeng i fagdidaktikk (alle fag)
 15 studiepoeng i *livsmestringsfagene* (ivaretagelse av egen fysiske- og psykiske helse; kommunikasjon, emosjon, kognisjon, relasjon, selvevaluering og selvbilde, fysisk aktivitet, mat og spising, og risikoferd) (Inspirert fra *Health and Wellbeing*, Curriculum for Excellence, Smarter Scotland, Scottish Government)

Rammeplan for grunnskolelærerutdanning for 5. – 10. trinn

Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet foreslår at det gjøres tilsvarende endringer for Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning for 5. – 10. trinn som vist ovenfor i dette dokumentet (for Forskrift om rammeplan for grunnskolelærerutdanning 1. – 7. trinn).

For Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet

Gudbjørg Øen

Senterleder/dosent